प्रथमः पाठः

पुनरावलोकनम्

मुनिः आश्रमे निवसति।

मुनी आश्रमे निवसतः।

मुनयः‌आश्रमे निवसन्ति।

गुरुः शिष्यान् पाठयति। गुरूः कुट्यां निवसतः। गुरवः योगाभ्यासं कुर्वन्ति।

पिताफलं ददाति।

पितरौ फलानि दत्तः।

पितरः फलानिददति।

नदी प्रवहति।

नद्यौ प्रवहतः।

नद्यः प्रवहन्ति।

धेनुः पश्यति।

धेनू पश्यतः।

धेनवः क्षेत्रे चरन्ति

माता जलम् आनयति।

मातरौ जलम् आनयतः।

मातरः जलम् आनयन्ति।

नपुंसकलिङ्गम्

दधि पात्रे अस्ति।

दधिनी पात्रयोः स्तः।

दधीनि पात्रेषु सन्ति।

शब्दार्थः

निवसति = निवास करते हैं। पाठयति = पढ़ाते हैं। कुर्वन्ति = करते हैं। वेदाभ्यासम्= वेदों का अभ्यास। धेनुः = गाय। गोष्ठे = गोशाला में। मधुकोषेषु = मधुमक्खियों के छत्तों में। परिणमति = रूपान्तरित होता है, परिवर्तित होता है। पात्रयोः = दो पात्रों में।

अभ्यासः

1. उच्चारणं कुरुत पुस्तिकायां च लिखत-

निवसन्ति शिष्यान् कुट्यां योगाभ्यासं

नद्यौ प्रवहतः धेनू आनयन्ति

2. एक पदेन उत्तरत -

(क) फलं कः ददाति ? (ख) वस्त्राणि के ददति ?

(ग) मुनयः कुत्र निवसन्ति ? (घ) शिष्यान् कः पाठयति ?

(ङ) माता का आनयति ? (च) गोष्ठे काः निवसन्ति ?

(छ) दधि कुत्र अस्ति ? (ज) मधूनि कुत्र सन्ति ?

मधु पुष्पेषु भवति। मधुनी पात्रयोः स्तः। मधूनि मधुकोषेषु सन्ति।

जलम्, कुट्यां, गोष्ठे, नद्यौ, पात्रयोः, आश्रमे।

3. शब्दरूपाणि लिखत -

शब्दः विभक्तिः एकवचनम् द्विवचनम् बहुवचनम्

पितृ प्रथमा ....

मातृ प्रथमा ....

मुनि प्रथमा ....

4. म×जूषातः पदानि चित्वा वाक्यानि पूरयत -

(क) धेनवः .... निवसन्ति।

(ख) माता .... आनयति।

(ग) .... प्रवहतः।

(घ) दधिनी............. स्तः।

(ङ) मुनयः................. निवसन्ति। (च) गुरुः ....निवसतः।

5. उचित-क्रियापदं चित्वा वाक्यं शुद्धं कुरुत -

(क) सः मातरं नमन्ति। (नमति, नमामि, नमसि,)

(ख) अयं छात्रः विद्यालयं गच्छन्ति। (गच्छामि, गच्छति, गच्छतः)

(ग) अहं प्रतिदिनं पुस्तकं पठति। (पठसि, पठन्ति, पठामि)

(घ) इयं नदी काश्यां प्रवहसि। (प्रवहन्ति, प्रवहामि, प्रवहति)

(ङ) त्वं पुस्तकं नयति। (नयसि, नयामि, नयन्ति)

6. संस्कृतभाषायाम् अनुवादं कुरुत -

(क) गुरु शिष्यों को पढ़ाते हैं।

(ख) मुनि आश्रम में रहते हैं।

(ग) गुरु वेदों का अभ्यास करते हैं।

(घ) माँ जल लाती है।

7. शब्दानुसारं चित्रनिर्माणं कुरुत-

एकवचनम् द्विवचनम् बहुवचनम्

वृक्षः ....

माला ....

पुष्पम् ....

शिक्षण-सङ्केतः

संस्कृतवाक्यानि वक्तुम् अभ्यासं कारयत।

कर्तारः सुलभाः लोके विज्ञातारस्तु दुर्लभाः।